

свою діяльність.

Складання бухгалтерської звітності на тих підприємствах, до яких приєднується інше підприємство або зі складу яких виділяється одне або декілька підприємств в результаті реорганізації. У таких підприємств (далі, підприємств, що реорганізуються) поточний звітний рік не уривається. У них тільки міняється склад майна і зобов'язань.

Перехідна бухгалтерська звітність. Підприємство, що реорганізується, поза сумнівом, повинне відобразити зміни у складі майна і зобов'язань, які відбулися у зв'язку з реорганізацією. Як це зробити, якщо ніякі проводки в бухгалтерському обліку робити не потрібно. Необхідно відзначити, що на дату державної реєстрації останнього підприємства, яке виділилося, або припинення діяльності останнього підприємства, що приєдналося, складається бухгалтерська звітність (далі перехідна). Вона повинна відображати майно і зобов'язання підприємства після проведеної реорганізації, тобто після того, як до нього приєдналися або з його складу виділилися нові підприємства. Ця звітність не є завершальною, тобто останньою в господарській діяльності підприємства. Тому закривати рахунки «Продажі», «Інші доходи і витрати», «Прибутки і збитки» і тим більше розподіляти чистий прибуток перед складанням такої звітності не потрібно. Перехідна бухгалтерська звітність є всього лише сполучною ланкою між фінансовим станом підприємства до реорганізації і після неї. У неї можна включити тільки бухгалтерський баланс і Звіт про прибутки і збитки.

Перш ніж приступити до складання перехідної бухгалтерської звітності, підприємство, що реорганізується, складає проміжну бухгалтерську звітність. Вона складається на дату, що передуює внесенню відповідного запису до Єдиного державного реєстру юридичних суб'єктів, і відображає те майно і зобов'язання, які належали підприємству безпосередньо перед приєднанням або виділенням майна і зобов'язань іншого підприємства.

Якщо в результаті реорганізації підприємство отримало основні кошти і нематеріальні активи від того підприємства, що приєдналося, то нараховувати амортизацію необхідно з першого числа місяця, який слідує за місяцем припинення діяльності підприємства, що приєдналося. Термін корисного використання і спосіб нарахування амортизації для такого майна визначається наново. Необхідно відзначити, такі показники не залежать від того, як основні засоби і нематеріальні активи враховувалися і амортизувалися у попередника.

Аналіз процесів, які пов'язані з реорганізацією підприємств, дозволяє стверджувати, що їх реалізація потребує нових підходів, перш за все у системі контролю, що здійснюється через безліч бухгалтерських операцій.

Література

1. Амоша А.И. Антикризисное управление: технология процессов реорганизации: [учебн. пособ.] / А.И. Амоша, Л.М. Кузьменко, В.Н. Рашупкина – ДонНАСА, 2008. – 399 с.
2. Сорокина Е. Поглощение организаций: правовой, бухгалтерский и налоговый аспекты [Электронный ресурс] / Е. Сорокина. – Режим доступа: <http://klerk.ru/>

Надійшла 07.06.2009

УДК 338.12

В. Р. КУЧЕРЕНКО

Одеський інститут фінансів Українського державного університету фінансів і міжнародної торгівлі

ХВИЛЬОВІ КОЛИВАННЯ В ЕКОНОМІЦІ ТА ЇХ КОН'ЮНКТУРА

В роботі розглядаються теоретичні та практичні питання кон'юнктурних спостережень господарських процесів, методика їх аналізу і прогнозування з урахуванням особливостей національної економіки. Зазначені конкретні напрямки вдосконалення кон'юктурної роботи в умовах ринкових відносин.

The theoretical and practical questions of situation supervisions of economic processes, method of their analysis and prognostication taking into account the features of national economy are examined in this work. Concrete directions of perfection of situation work in the conditions of market relations are marked in the article.

Постановка проблеми. Уявлення про фізичну природу світу, на наш погляд, лежить в основі теоретичних побудов концепції розвитку людства, удосконалення державних форм управління і господарювання. Механіка Ньютона і пов'язаний з нею детермінізм Лапласа, введення абсолютного часу і простору надають принципову можливість передбачення положення будь-яких тіл у Всесвіті. Такий погляд на сутність речей дозволяє контролювати положення і пересування якої завгодно матеріальної точки. У соціальному плані матеріальна точка може бути економічною системою, підприємством, фірмою, підприємцем, регіоном, галуззю і т.і., пасивним, точно передбачуваним об'єктом впливу влади. Така парадигма дозволяє існування замкнених, ізольованих від іншого світу, систем, які можна вивчати самі по

собі і проводити з ними експерименти. Саме цій ідеї відповідає уявлення про можливість створення владою просторів, що розвиваються за власними законами. Таке утворення легко контролюється владними органами, а в основі його господарської системи лежить централізоване управління. Така спрощена схема моделює теорію адміністративно-командного господарського механізму, побудованого у відповідності з корпускулярним поглядом на структуру Всесвіту. Альтернативою їй є поняття про хвилю, коливання, циклічність, ритм. Хвиля не локалізована в просторі, головними її характеристиками є не координати, як у точки, а частота, тобто кількість коливань за проміжок часу, і амплітуда або висота гребеня. Хвилеподібний (циклічний) і глобальний характер соціально-економічних процесів стає все більш очевидним. А терміни “рівновага”, “стабілізація”, “спад” та інші більш об’єктивно відображають сьогоденні стан нашої економіки [1 – 3].

Аналіз останніх досліджень. Циклічні коливання в економіці ймовірно основний вид руху господарських процесів. Хвильовий рух – це процес відхилення від стану рівноваги. Звичайно хвилеподібні коливання, пов’язані з оцінкою економічного росту, прийнято називати економічним циклом. Економічна система завжди прагне до росту, однак, як показує досвід, він не буває рівномірним. Періоди швидкого росту економіки переміняються кризами й застоями. Така зміна напрямків розвитку відбувається періодично, причому ця повторюваність лише віддалено нагадує класичну хвилю циклу, тому що хвиля економічного розвитку має складну накладену структуру різних по довжині хвиль. Саме із цієї причини для оцінки економічного росту застосовується термін “економічний цикл”. Таким чином, економічний цикл означає наступні один за іншим підйоми й спади рівнів ділової активності протягом певного часу. Окремі економічні цикли істотно відрізняються один від іншого по тривалості й інтенсивності, проте вони мають одні і ті ж фази, які властиві усім хвилеподібним процесам. В радянські часи погляди щодо циклічності суспільного розвитку владою не підтримувались. Оскільки марксизм – це відверто лінійна теорія, то в циклах вона вбачала загрозу свого існування. Природа циклічних коливань капіталізму і соціалізму, вважає Соколов Ю.Н., однакова. Він стверджує, що світ побудований за універсальним шаблоном і він є циклічним: час в ньому рухається по колу, а будь-які параметри описуються хвилеподібною кривою. Такий шаблон він назвав циклом взаємодії. При цьому один цикл взаємодії знаходиться в більш широкому циклі взаємодії, а оточуючий нас світ розвивається по єдиному закону – закону циклу. В кінці 80-х років ХХ сторіччя зусиллями багатьох вчених і перед усім Соколова Ю.Н. започаткувалось формування «загальної теорії циклу», яка покладена в основу сучасних кон’юнктурних досліджень. [6].

Формування цілей. Будь-яка економічна система перебуває в трьох станах: минуле, сьогодення і майбутнє, які взаємно пов’язані. Минулий досвід є джерелом народження подій в новому циклі розвитку. Сьогодення є точкою трансформації минулого досвіду в наслідок (майбутній досвід), що проявляється в думці. Майбутнє є наслідком трансформації минулого досвіду через набутий досвід теперішнього життя. При цьому сьогодення і майбутнє з часом стануть минулим. Повернення точки в циклі у вихідне положення проходить на новому якісному рівню. Послідовність циклів, які складають ланцюг розвитку, можна представити у вигляді спіралі. При такому уявленні кожний цикл виступає як виток в розвитку, а сама спіраль – як ланцюг циклів. Незважаючи на те, що спіраль є лише образом, який відображає зв’язок між двома або кількома точками в процесі розвитку, він вдало характеризує загальний напрямок економічного розвитку. Повернення до уже пройденого є не повним, розвиток не повторює відомих шляхів, а вишукає нові, що виникають відповідно до змін внутрішніх і зовнішніх умов. Повторювання відомих рис, якостей, що мали місце на попередніх етапах, завжди є тим більш відносним, чим складнішим є процес розвитку. Циклічність розвитку передбачає, що основою кожного послідуочого циклу є минулий досвід, який є фундаментом для накопичення нового досвіду. Саме це повинно враховуватись при аналізі господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Циклічні коливання в економіці обумовлені безперервністю соціально-економічного й науково-технічного процесів і його сполученням з дискретністю окремих його періодів, що наповнені власним імпульсом. Вони фокусують у собі різноманітні господарські зв’язки. Циклічна форма руху властива практично всім макроекономічним показникам. Теорія циклічного розвитку економіки лежить в основі державного регулювання господарських процесів. Основним методом вивчення циклів є виділення періодів, які здійснюються за допомогою різноманітних функцій. Визначення функції – основна проблема кон’юнктурних досліджень. На жаль, на сьогодні, ми не можемо впевнено стверджувати, що це за хвилі, яке середовище є їх переносником, який їх діапазон та яка швидкість розповсюдження. Підбір функції залежить здебільшого від спритності та інтуїції дослідника, а адекватність визначеної функції впливає на якість отриманого результату та висновків.

Циклічність розвитку економіки викликає необхідність відповідної кон’юнктурної політики держави як основи державного регулювання господарських процесів. Кон’юнктурна політика держави виступає механізмом короткострокового регулювання економіки анти циклічного характеру. Головним напрямком у проведенні кон’юнктурної політики держави звичайно є вирішення проблеми зайнятості. Однак анти циклічне регулювання економіки дає лише короткострокові ефекти й несприятливе до структурних зрушень в економіці. Незважаючи на загальні для всіх циклів фази (криза, депресія, поживлення, підйом), окремі економічні цикли істотно відрізняються один від іншого за тривалістю й

інтенсивністю. Регулярність у прояві циклів прийнято називати економічними коливаннями.

Окремі елементи економіки по-різному піддаються впливу економічного циклу. Звичайно цикл здійснює більш сильніший вплив на виробництво засобів виробництва й товарів тривалого користування, ніж на виробництво товарів короткочасного користування. Циклічні коливання в економіці є витоком господарських змін, дослідження яких здійснюється за допомогою кон'юнктурних спостережень. Кон'юнктура характеризує сполучення господарських обставин. Кон'юнктура ринку вказує на збіг обставин, від яких залежить підприємницький успіх. Економічний зміст кон'юнктурних спостережень полягає у вивченні тієї сукупності обставин на ринку, від якої залежить і у якій виражається підйом і занепад підприємницької активності. Сприятливі періоди господарської діяльності визначаються переважно підвищенням цін, розширенням виробництва, збільшенням доходів, ростом товарообігу. У несприятливі періоди спостерігаються зворотні зміни. При цьому сприятливі ситуації в одних економічних елементах національного господарства викликають негативні тенденції в інших. Про це свідчить глобальна економічна криза. Такі зміни в елементах національної економіки виникають завдяки ринку. Зміна сприятливих і несприятливих збігів обставин є неминучим проявом циклічних коливань. Економічна кон'юнктура даного моменту характеризує напрямок і ступінь зміни стану господарського життя в порівнянні з попереднім періодом. Для кожного моменту буде своя кон'юнктура, послідовний ряд таких моментів, порівняних з попереднім, утворить криву ходу кон'юнктури.

Економічні цикли усі без винятку сучасні теорії розглядають як математичне, числове повторення. Але просте доповнення покаже, що будь-який даний період не є постійно відмірюваним інтервалом, котрий в дійсності не може бути часовим проміжком через те, що природа його обумовлюється тими особливостями, які В.І.Вернадський назвав ноосферними. Чижевський О.Л. підтвердив це, вивчаючи сонячні цикли та їх вплив на процеси, що відбуваються на Землі. Технічний аналіз циклів на основі математичних розрахунків має цінність, але без змісту він нічого не вартий. Ми не живемо в математично прописаному світі, а існуємо в тісно зв'язаному із математикою довкіллі, з нерегулярною періодичністю, що відповідає стану ноосфери. Ноосферний "розклад" пов'язаний з накопиченням циклічних сил. Нетотожність періодичних циклів пояснюється їх конвергенцією з іншими, внаслідок чого їх періоди, наприклад, хвилі Кондратьєва, можуть бути скорочені або навпаки пролонговані залежно від характеру циклів, що конвергуються, та їх суперпозиції. Спроби технічних аналітиків довести, що передбачуваність ринків неминуче спрацює протягом декількох років, взагалі не мають під собою підстав через вплив нових довгоплинних циклів. Усталеність ринків – це не результат бездіяльності в циклі, а наслідок балансу одного набору тенденціями інших.

Ми живимо у світі ритмів – циклічних процесів, у межах яких однотипні явища або становища не точно повторюються, але періодично відтворюються. Ритми в людському житті або природі майже ніколи не наступають ізольовано. В чистому вигляді, будучи періодичними функціями, вони накладаються один на одного, підпорядковуючись математичним законам складення (суперпозиції). Кожний ритм розвивається по фазах. Бажання людства звести всі свої міркування в точну математичну формулу зводиться тільки до отримання можливості закласти її в машину і одержати відповідь, при цьому, не роздумуючи й не аналізуючи факти. Але найточніші розрахунки потребують інтерпретації отриманих результатів для з'ясування наслідків, які завжди є результатом прийнятого рішення та свободи волі. Мудрі господарські рішення завжди ґрунтуються на реальності і спостереженнях, а не на теорії. Лише факти говорять правду. Суперпозиція періодичних функцій (ритмів) може їх взаємно підсилювати, або погашати. Коли ритми накладаються один на одного в одній і тій же фазі, результуюча дає високий пік. В такому разі можлива проява резонансу, тобто вільного обміну енергіями двох ритмів. Це стосується також економічних явищ та процесів. Результат може бути добрим і поганим, в залежності від якості ритмів, що складаються і, навпаки, при антифазовій суперпозиції одні ритми гасять інші. Найчастіше вони вказують на небажані явища в національному господарстві, які, звичайно, знижують економічну стабільність, але можуть давати і позитивні результати. Незважаючи на це, в будь-якому випадку вони подають сигнали про те, що в господарській діяльності або житті треба щось змінювати, наприклад, темп, середовище, партнерів і т.і. Інколи корисно приглушувати розвиток небезпечних ритмів через відповідно розроблені господарські заходи. Нарешті, можуть складатися ритми, що зсунуті по фазі один відносно іншого, але не до стану синфазовості. Складення таких функцій дає примхливу результуючу, що дуже відрізняється за формою від них. В економіці та суспільстві взагалі такий зсув відповідає перебудовам, що поєднує позитивні і негативні тенденції. Кінцевий результат залежить від того, як до неї підготувалась економічна система.

При складенні двох гармонічних функцій, що мають близькі періоди, коливання поєднуються або синфазово, або антифазово. При цьому результуюча дотикається майже до нуля, або різко підіймається до гори. Виникають коливання з амплітудою, що періодично змінюється. Це так зване биття – явище більше відоме в фізиці, але в економіці і суспільстві воно також має місце і найчастіше проявляється у кризових явищах. В економічних та соціальних системах, в яких виникає биття, проявляється більша нерівномірність розвитку та нестабільність, що можуть призвести до їх розвалу. На відміну від механічних систем, які нездатні напрацювати механізм самонастроювання, соціально-економічні системи можуть самостійно (стихийно) визначити власний механізм уникнення небезпечного биття ритмів, який не завжди спрацює

автоматично. Тому вивчення та визначення соціально-економічних ритмів і дослідження умов виникнення биття в суспільному житті є найважливішою задачею сучасної економічної теорії і практики. Для цього необхідно, перш за все, спробувати з'ясувати, а що ж таки насправді є цикл? Здається, що ритми і цикли є основою нашого життя та самих концепцій часу і існування. Ми знаходимо цикли у всьому, що нас оточує. Це одна із найголовніших загадок нашого буття, з'ясуванням якої займались видатні вчені усіх часів, але чіткої відповіді до цього часу не існує. Можливо, що найбільш задовільне рішення було обгрунтоване Платоном, який стверджував, що поза часом, у вічності, усі речі існують в їх чистій повній сутності. У Вічності немає становлення, там є лише Буття, в якому усе, що є, існує як чисті, незайманні Ідеї. Платон вважав час як середовище, в якому вічне може стати відомим і проявитися, так і необхідним продуктом процесу становлення. Маючи це на увазі, можна визначити цикл як послідовне розкриття і вираження в часі деякої цілі. Цикл розкривається і проявляє свій потенціал через низку фаз до повного його розквіту, а потім через процес розповсюдження, зів'янення та повернення знову в форму сімені. Розвиток цієї ідеї усім відомий за сезонними циклами зростання і зів'янення рослин. Таким чином, періодичні процеси в природі і суспільстві – це крок часу. Без них відмірювати час було б неможливо. Повторні явища укладають нитку часу витками. Час перетворюється в спіраль і стає рахунковим. Космічні цикли нейтральні, вони проявляються лише в суперпозиції з індивідуальними циклами економічних або соціальних систем, підприємств, фірм, окремих підприємців. Тобто економіка має резонансну природу і це треба враховувати при обгрунтуванні соціально-економічних прогнозів та розробці заходів по виходу з економічної кризи.

Висновки. Багато дослідників не розуміють динаміку господарських процесів. Визначивши необхідний їм показник, вони екстраполюють його на будь-який проміжок часу, не роздумуючи при цьому, чому він такий, а не інший. На підставі цього обгрунтовуються далекосяжні висновки. Насправді, щоб спрогнозувати стан соціально-економічної дійсності на визначений термін, на нашу думку, необхідно:

1) по-перше, зробити моментальний знімок концентрованого стану соціально-економічної дійсності в просторово-часовій цілісності, в якій буде відображена головна сутність того моменту, що цікавить дослідника, тобто визначається кон'юнктура моменту, на основі врахування збігу обставин, що формують систему кон'юнктурних показників;

2) по-друге, визначити вектор динаміки обраної системи показників, тобто напрямок суттєвих змін в характеристиці моментального знімку концентрованого стану соціально-економічної дійсності;

3) по-третє, окреслити точку перегину в розвитку соціально-економічної дійсності, тобто знайти момент, коли буде змінюватись вектор динаміки обраної системи кон'юнктурних показників.

Саме на підставі таких розрахунків можна оцінювати перспективи господарської динаміки. Кожне державне утворення має свою притаманну тільки йому національну індивідуальність, свій життєвий цикл, підпорядкований законам і принципам ноосфери. Від цього залежать його господарські досягнення, життєвість та інші характеристики. На превеликий жаль, цього не розуміють ні теоретики, ні політики. В державі неможливо побудувати економіку, яка не відповідає її національним особливостям. Проблеми економічного розвитку України полягають, насамперед, в тому, що їй намагаються прищепити зовсім сторонню для неї економіку без будь-якого теоретичного обгрунтування. Закони ноосфери байдужі. І якщо в державі порушуються принципи, закладені в її індивідуальній характеристиці, вона розпадається, що і сталося в свій час з Радянським Союзом.

Література

1. Писарев В.М. Феномены и парадоксы // Экономическая газета. – 2001. – № 19.
2. Нефедов А.М. Прощай, Фридман! // Экономическая газета. – 2000. – № 48.
3. Ларуш Л. Торговля без валюты // Экономическая газета. – 2000. – № 49.
4. Вернадский В.И. Начало и вечность жизни. – М.: Советская Розсип, 1989.
5. Величко Ф.К. Ритмы нашей жизни и их нарушения. – М.: ДА, 1991.
6. Циклы природы и общества // Материалы Международной конференции: Часть 2. – Ставрополь, 1997. – 298 с.

Надійшла 29.05.2009